

Tienpidon tehtävien varmistaminen Väyläviraston ja elinvoimakeskusten toiminnassa (Tienpidon omavalvontaohjelma)

Muutoshistoria	Pvm ja muokkaaja
Ensimmäinen hyväksytty versio	15.6.2020 Anne Ranta-aho
Päivitetty versio. Tekstiä ajantasaistettu mm. Muuttamalla ELY-keskukset elinvoimakeskukseksi, täsmentämällä toiminnan valvonnan, seurannan ja arvioinnin sekä palveluntuottajien hallinnan kuvausta.	6.5.2026 Pia Sotavalta

Sisältö

1	Johdanto	3
1.1	Julkaisun tausta ja tarkoitus.....	3
1.2	Lainsäädäntö.....	4
1.2.1	Tienpidon turvallisuusjohtamisjärjestelmää koskeva sääntely.....	4
1.2.2	Tienpidon tehtävien varmistamista koskeva sääntely	5
2	Toiminnan valvonta, seuranta ja arviointi	5
2.1	Toiminnan valvonta	6
2.2	Toiminnan seuranta ja raportointi.....	7
2.3	Johdon katselmus	7
2.4	Toiminnan arviointi toiminnansuunnittelun yhteydessä	7
2.5	Poikkeamienhallinta	8
3	Toiminta palveluntuottajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa	9
3.1	Hankinnan ohjaus.....	9
3.2	Palveluntuottajien hallinta.....	9
4	Liitteet.....	10

1 Johdanto

Tienpidon viranomaisvalvontaa, -turvallisuusjohtamisjärjestelmää sekä -omavalvontaa koskevat säännökset on kirjattu Lakiin liikennejärjestelmistä ja maanteistä (LjMTL 100 a - c §). Laissa ei määritellä omavalvontaohjelman ja julkaistavien tietojen yksityiskohtaista sisältöä.

Tämä tienpitäjän (Väylävirasto) ja elinvoimakeskusten liikenneosaston (jäljempänä elinvoimakeskus) tienpidon tehtävien varmistamisen dokumentti (omavalvontaohjelma) on myös johtamisen väline, joka yhdessä lakisääteisen tienpidon turvallisuusjohtamisjärjestelmän kanssa muodostaa tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden tienpidon tehtävien laadukkaan hoitamisen mahdollistamiseksi, kehittämiseksi ja varmistamiseksi.

1.1 Julkaisun tausta ja tarkoitus

Liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) mukaisesti tienpitäjän ja elinvoimakeskusten on laadittava hoidettavinaan olevista tienpidon tehtävistä kuvaus, miten Väylävirasto ja elinvoimakeskukset varmistavat toiminnassaan tienpidon tehtävät. Tämä kuvaus on lakiin kirjattu Tienpidon omavalvontaohjelmanä, mutta se ei terminä ole riittävän kuvaava, joten omavalvontaohjelma on tässä dokumentissa tienpidon tehtävien varmistaminen.

Dokumentin tarkoituksena on kuvata, miten tienpidon tehtävien suunnitelmallisuus, laatu ja lainmukaisuus sekä tienpidon valtakunnallinen yhtenäisyys varmistetaan. Keskeinen osa on myös toimenpiteiden ja havaintojen yhteenvedot, joiden tuloksia on kuvattu julkisesti mm. osana liikenneverkon strategista tilannekuvaa, liikennejärjestelmäanalyysiä ja viraston tilinpäätöstä. Tämä osaltaan parantaa tienpidon tehtävien avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Tienpidon tehtävien varmistamisella saatujen havaintojen yhteenvedot ovat lähtökohtia riskiperustaiselle valvonnalle ja riskikohtien tunnistamiselle myös laajemmin tienpidossa.

Väylävirasto ja elinvoimakeskukset toimivat vahvoina tilaajavirastoina. Toimintojen vaatimustenmukaisuus ja tuloksellisuus varmistetaan valvonnalla, seurannalla ja arvioinnilla. Raportointi koostaa tiedot valvonnan tuloksista ja seurantatuloksista toiminnan arviointia ja päätöksentekoa varten. Seuranta ja arviointi on kuvattu tarkemmin kappaleessa 2.

Palveluntuottajia hallitaan ja ohjataan lakien lisäksi myös erilaisilla vaatimuksilla, ohjeilla ja yhteistyömenettelyillä. Työkaluja palveluntuottajien hallintaan ovat sopimus sekä viraston ulkoiset ohjeet. Palveluntuottajien hallinta on kuvattu tarkemmin kappaleessa 3.

1.2 Lainsäädäntö

LjMTL 11 §:ssä säädetään tienpidosta vastaavista viranomaisista. Säännöksen mukaisesti Väylävirasto vastaa maantieverkon omistajan tehtävistä ja muista tienpidon tehtävistä siten kuin LjMTL:ssä on erikseen säädetty. Väylävirasto myös ohjaa elinvoimakeskuksia tienpidon tehtävien hoitamisessa.

Elinvoimakeskukset vastaavat alueensa tienpidon tehtävien hoitamisesta Väyläviraston ohjauksen mukaisesti. Väylävirasto vastaa kuitenkin merkittävien hankkeiden toteuttamisesta.

Väylävirasto on tieinfrastruktuurin turvallisuuden hallinnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/96/EY 2 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen organisaatio.

Edellä mainitun toimivallan takia Väylävirasto ja elinvoimakeskukset hoitavat tienpidon tehtäviä yhteistyössä. Näin ollen myös yhteinen tienpidon tehtävien varmistaminen on perustellumpaa kuin useiden erillisten kuvausten laatiminen.

Tässä yhteisessä kuvauksessa on huomioitu sekä valtakunnallisen tason näkökulmat, kuin myös alueellisen tienpidon tehtävien varmistaminen. Jälkimmäisen osalta kiinnitetään huomioita erityisesti tienpidon tilaajan näkökulmaan, tilaajan oikeuksien ja velvollisuuksien turvaamiseen palveluntuottajien kanssa tehtävissä sopimuksissa. Näin ollen yhteisessä kuvauksessa keskitytään sekä Väyläviraston että elinvoimakeskusten rooliin liittyvän tehtävien varmistamiseen.

1.2.1 Tienpidon turvallisuusjohtamisjärjestelmää koskeva sääntely

Tienpidon tehtävien varmistamisella on liityntä Väyläviraston tienpidon turvallisuusjohtamisjärjestelmään, jolla varmistetaan kaikkien valta- ja kantateiden sekä vilkasliikenteisten seututeiden tienpitoon kuuluvien riskien hallinta. Turvallisuusjohtamisjärjestelmässä on oltava Väyläviraston hyväksymä ja koko henkilökunnalle tiedoksi annettu turvallisuuspolitiikka, laadullisia ja määrällisiä tavoitteita turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi sekä suunnitelmia ja toimintatapoja kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

LjMTL 100 a §:n mukaisesti turvallisuusjohtamisjärjestelmässä kiinnitetään erityistä huomiota organisaation vastuunjakoon, organisaation kaikilla tasoilla tapahtuvaan valvontaan, henkilöstön osallistumiseen johtamisjärjestelmää koskevaan päätöksentekoon sekä turvallisuusjohtamisjärjestelmän jatkuvaan parantamiseen.

1.2.2 Tienpidon tehtävien varmistamista koskeva sääntely

LjMTL 100 b §:n mukaisesti tienpitäjän ja elinvoimakeskuksen on laadittava hoidettavinaan olevista tienpidon tehtävistä omavalvontaohjelma (= tienpidon tehtävien varmistaminen). Ohjelmassa tulee määritellä, miten laissa säädetyt tienpidon yleiset vaatimukset, matkojen ja kuljetusten palvelutaso maanteillä ja kunnossapidon tason toteutuminen varmistetaan. Omavalvontaohjelmassa on määrättävä, miten vaatimusten toteutumista seurataan ja miten havaitut puutteet korjataan.

Omavalvontaohjelma sekä omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niihin perustuvat toimenpiteet on julkaistava julkisessa tietoverkossa.

Elinvoimakeskuksen on huolehdittava siitä, että palveluntuottajien kanssa tehtävissä sopimuksissa on riittävät määräykset palveluntuottajan valvonnasta sekä laatupoikkeamien käsittelystä elinvoimakeskuksen omavalvonnan toteuttamiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä omavalvontaohjelman sisällöstä ja laatimisesta sekä ohjelmaan sisältyvästä suunnitelmasta tienpidon laadunhallinnan edistämiseksi.

2 Toiminnan valvonta, seuranta ja arviointi

Toiminnan vaatimustenmukaisuus ja tuloksellisuus varmistetaan valvonnalla, seurannalla ja arvioinnilla. Valvonnalla varmistetaan toiminnan vaatimuksen- / sopimuksenmukaisuutta. Raportointi koostaa tiedot valvonnan tuloksista ja seurantatuloksista toiminnan arviointia ja päätöksentekoa varten.

Johtamiseen ja esimiestyöhön sekä kullekin asiantuntijalle oman vastuualueensa mukaisesti kuuluu valvonnan, seurannan ja arvioinnin jatkuva suorittaminen, mutta systemaattisemmin kokonaisuudesta huolehditaan seuraavasti:

- Toiminnan valvonnalla
- Toiminnan seurannalla ja arvioinnilla
- Johdon katselmuksilla
- Toiminnan seurannalla toiminnansuunnittelun yhteydessä
- Poikkeamienhallinnalla

Tienpidon osalta elinvoimakeskukset toteuttavat omalta osaltaan näitä menettelyjä sekä tuottavat niihin sisältöä.

2.1 Toiminnan valvonta

Toiminnan valvontaa toteutetaan sekä itse tehden että myös ulkopuolisten tahojen kautta. Virastojen itsensä tekemä valvonta muodostuu prosesseihin sisältyvästä valvonnosta, viraston vuositason omavalvonnasta sekä katselmuksista. Ulkopuolisten tahojen tekemiin valvontoihin sisältyvät mm. sisäisen tarkastuksen, Traficom ja VTV:n tekemät valvonnat.

Prosesseihin sisältyvällä valvonnalla tarkoitetaan normaaleihin virastojen prosesseihin sisältyviä valvontatoimenpiteitä (päivittäiset, viikoittaiset, kuukausittaiset, vuosittaiset), joilla varmistetaan toiminnan tavoitteiden- ja säästöjen mukaisuus.

Väylävirasto ja elinvoimakeskukset suunnittelevat vuositason omavalvontasuunnitelman kohdistamisen ja toimenpiteet toiminnansuunnittelun yhteydessä. Vuositason omavalvonnalla valvotaan viraston oman toiminnan vaatimusten-/ sopimuksen mukaisuutta, hallitaan toiminnan riskejä ja nostetaan esille kehittämiskohteita toimintatavoissa. Omavalvontojen tulokset esitellään toimialoilla ja verkostoissa ja ne toimivat syöteinä toiminnansuunnitteluun. Omavalvonta on siten osa jatkuvaa parantamista.

Katselmukset toteutetaan kahdessa tasossa. Alkuvuodesta johdon katselmuksessa viraston ylin johto arvioi ja suuntaa toimintaa virastotasoisesti. Keväällä keskijohto johto tarkastelee ja suuntaa toimintaa tarkemmalla tasolla liikennemuotokohtaisesti. Elinvoimakeskukset osallistuvat katselmukseen tienpidon osalta.

Myös ulkopuoliset toimijat toteuttavat valvontoja. Sisäinen tarkastus arvioi toiminnan ja talouden lainmukaisuutta ja tuloksellisuutta suorittamalla johdon määräämät tarkastukset. Sisäinen tarkastus kattaa koko viraston toiminnan. Väyläviraston pääjohtaja hyväksyy vuosittain sisäisen tarkastuksen tarkastussuunnitelman. Sisäisten tarkastusten yhteenveto ja keskeisimmät tulokset käsitellään vuosittain viraston johtoryhmässä. Lisäksi sisäinen tarkastus suorittaa tarkastusten jälkiseurantaa

Traficom toteuttaa turvallisuusjohtamisjärjestelmien sekä tietoturvallisuuden valvontaa laatimansa valvontastrategian ja vuosisuunnitelman mukaisesti. VTV tarkastaa taloudenhoidon laillisuutta ja tuloksellisuutta ja talousarvion noudattamista.

2.2 Toiminnan seuranta ja raportointi

Seurannalla selvitetään, miten hyvin toiminnan tulokset vastaavat suunnitelmia. Seurannan työkaluna toimii väliraportointi sekä vuoden yhteen vetävä vuosiraportointi. Raportoinnin tietojen perusteella eri organisaation tasoilla arvioidaan toiminnan vaatimustenmukaisuuden ja tuloksellisuuden tilaa ja tehdään päätöksiä tarvittavista toimenpiteistä.

Seuranta ja arviointia tehdään linjaorganisaatiossa siten, että jokainen taso arvioi, mitkä asiat ovat tarpeen nostaa raportoinnissa seuraavalle organisaatiotasolle. Näitä ovat mm. asiat, joita ko. taso ei pysty itse hallitsemaan tai joilla voi olla merkitystä laajemmalla organisaatiossa.

Virastotasoisessa raportoinnissa käytetään yhteisiä pohjia, mutta muilla tasoilla raportointiin voidaan hyödyntää tarkoituksenmukaisiksi nähtyjä pohjia.

2.3 Johdon katselmus

Johdon katselmuksella tarkoitetaan johdon määrääjain suorittamaa järjestelmällistä toiminnan arviointia, jossa tarkastellaan toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja toteutumista suhteessa suunnitelmiin sekä kartoitetaan kehitystarpeita. Johdon katselmuksessa Väyläviraston ja elinvoimakeskuksen johto arvioi, miten hyvin nykyiset menettelyt toimivat virastojen tavoitteiden saavuttamiseksi. Johdon katselmuksen tavoitteena on organisaation toiminnan ja palveluiden parantaminen sekä ei-toivottujen menettelyjen korjaaminen. Katselmuksessa tunnistetaan myös toimivat menettelytavat, joista halutaan pitää kiinni. Katselmuksessa johdon asettaa suuntaviivoja ja painotuksia tulevalle toiminnalle.

Johdon katselmus on osa strategia- ja toiminnansuunnitteluprosessia sekä valvonnan, seurannan ja arvioinnin kokonaisuutta ja riskienhallintaa. Raportointi tuottaa lähtötietoa johdon katselmukseen.

Johdon katselmuksia toteutetaan kahdessa tasossa. Alkuvuodesta viraston johto arvioi ja suuntaa toimintaa virastotasoisesti. Keväällä johto tarkastelee ja suuntaa toimintaa tarkemmalla tasolla liikennemuotokohtaisesti. Elinvoimakeskukset osallistuvat katselmukseen tienpidon osalta.

2.4 Toiminnan arviointi toiminnansuunnittelun yhteydessä

Toiminnansuunnitteluprosessiin kuuluu toiminnan arviointi/katselmointi seuraavan vuoden kehittämiskohteiden tunnistamiseksi. Tämä tehdään elo-

5.5.2026

syyskuussa. Arvioinnin yhteydessä päivitetään toimintoriskitarkastelu. Arvioinnissa huomioidaan raportointia varten koostetut tiedot sekä mm.

- poikkeamien analysointiin perustuvat kehittämistarpeet
- asiakaspalautteeseen perustuvat kehittämistarpeet
- palveluntuottajien palautteeseen perustuvat kehittämistarpeet
- omavalvontojen esille tuomat kehittämistarpeet
- päivitetyn toimintoriskien tarkastelun tulokset

2.5 Poikkeamienhallinta

Poikkeamat voivat olla esim. turvallisuuspoikkeamia, liikenteellisiä palvelutasopoikkeamia, ympäristö- tai laatu-poikkeamia, sopimuspoikkeamia tai erilaisia väärinkäytöksiä tai muita toiminnan reunaehtoihin ja vaatimuksiin liittyviä poikkeamia ja havaintoja. Poikkeamia seurataan jatkuvasti poikkeamatapahtumina sekä omavalvonnan kautta havaittavina poikkeamina.

Poikkeamienhallinta jakautuu jatkuvaan seurantaan ja nopeisiin parannustoimiin sekä koostetun poikkeamatiedon analyysin perusteella tunnistettaviin parantamistarpeisiin ja niiden hyödyntämiseen toiminnansuunnittelussa.

1) Jokaisella on vastuu nostaa johdon tietoisuuteen merkittävät yksittäiset poikkeamat tai havaitut, nopeaa reagointia vaativat poikkeamatrendit tai muutokset. Nämä käsitellään johtoryhmätasolla ja vastuutetaan ko. poikkeaman tarkempi selvittäminen ja jatkotoimenpiteiden suunnittelu.

2) Jokaisen vastuulla on huolehtia oman vastualueensa toiminnan poikkeamista operatiivisella tasolla. Tämä tarkoittaa esim. projekteilla sekä kunnossapito- ja liikenteenohjausrakoissa poikkeamien käsittelyä ja tarvittavien toimenpiteiden päättämistä kyseisen toiminnan sisällä.

Eriyppisten poikkeamien käsittelystä on annettu tarkentavaa ohjeistusta.

Virastotasoisten analyysien lisäksi organisaatiossa jokaisella on vastuu käsitellä oman vastualueensa toiminnan poikkeamia jatkuvan parantamisen mahdollisuuksien tunnistamiseksi. Tämä tehdään erityisesti toiminnansuunnittelun yhteydessä tehtävässä toiminnan arvioinnissa / katselmuksessa. Tällöin käsitellään myös virastotasoiset koosteanalyysit poikkeamista ja yhteensovitetään muuhun toiminnansuunnitteluun.

Tienpidon osalta myös elinvoimakeskukset tuottavat tietoa poikkeamista osana tienpidon kokonaisuutta.

Poikkeamienhallinta on osa jatkuvan parantamisen prosessia. Poikkeamatietoa hyödynnetään sekä toimintokohtaisessa toiminnansuunnittelussa että talotasolla erilaisten merkittävien ilmiöiden tunnistamisessa toimintojen yli.

3 Toiminta palveluntuottajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa

3.1 Hankinnan ohjaus

Väylävirasto ja elinvoimakeskukset toimivat vahvoina tilaajavirastoina. Hankintaa ohjataan hankinnan toimintalinjojen ja hankinnan ohjeistuspalvelun kautta.

Väyläviraston hankinnan ohjeistuspalvelu kokonaisuus sisältää toimintatavat koko hankinnan aikaiseen toimintaa alkaen hankinnan suunnittelusta päättyen toteutuksen aikaiseen toimintaan. Hankinnan ohjeistuspalvelu on löydettävissä Väyläviraston intranetissä ja extranetissä ja sen sisältöä käyttävät viraston lisäksi elinvoimakeskukset infrahankintojen osalta sekä tilaajan tehtäviä hoitavat palveluntuottajat.

Hankinnat on ryhmitelty hankintojen koordinoimien ja ohjauksen näkökulmasta tuote- ja palveluryhmiin ja hankintakategorioihin. Hankinnan ohjeistuspalvelusta löytyy hankinnan kategorioihin liittyvät kuvaukset, sopimusasiakirjapohjat ja toimintaan keskeisesti liittyvät tehtävälistat ja malliasiakirjat, keskeinen lainsäädäntö, muut keskeiset tiedot hankintoihin liittyen sekä yleiset sopimusehdot.

Hankintaprosessin vaiheet ovat:

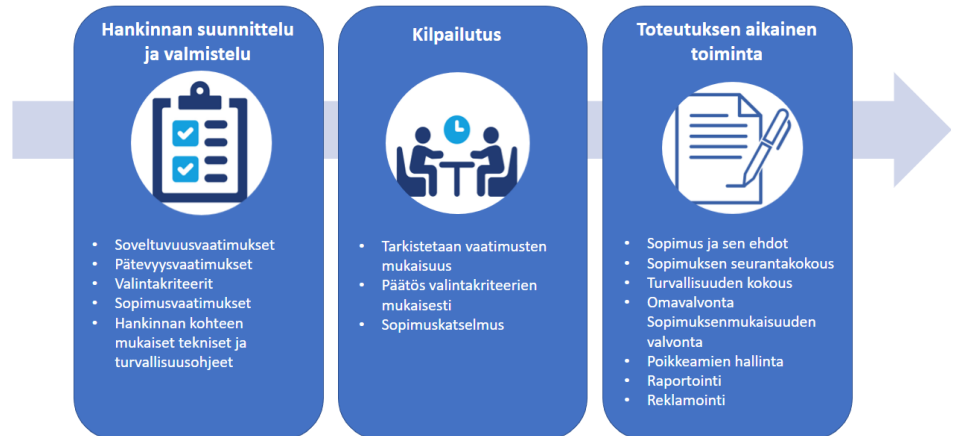
- A) Hankinnan suunnittelu ja valmistelu
- B) Kilpailutus
- C) Toteutuksen aikainen toiminta

3.2 Palveluntuottajien hallinta

Palveluntuottajia hallitaan ja ohjataan erilaisilla vaatimuksilla, ohjeilla ja yhteistyömenettelyillä. Työkaluja palveluntuottajien hallintaan ovat sopimukset sekä viraston ohjeet.

Palveluntuottajan valintakriteerit ja sopimusvaatimukset asetetaan hankintaprosessissa hankinnan suunnittelu ja valmistelu -vaiheessa ja vaatimustenmukaisuus tarkistetaan kilpailutusvaiheessa. Valintakriteerit ja sopimusvaatimukset asetetaan tarjoajille ja tarjottavalle palvelulle

hankinnan asiakirjoissa. Sopimuksen toteutuksen aikana kriteerien ja vaatimusten täyttymistä valvotaan eri tavoin, ks. kuva 2 alla.

Kuva 2. Palveluntuottajan hallinta tiivistetysti.

Hankintojen erilaisuuden takia menettelyt päätetään aina hankintakohtaisesti ja ne määritellään jo sopimusasiakirjoissa.

Sopimuksissa on huomioitu niin palveluntuottajan velvoite oman toimintansa valvontaan ja laatupoikkeamien käsittelyyn kuin myös tilaajan palveluntuottajaan kohdistamat valvontamuodot.

Tilaajan ja palveluntuottajan itsensä suorittamalla valvonnalla varmistetaan, että palveluntuottajan toiminta on sopimuksenmukaista. Lisäksi palveluntuottaja valvoo alihankkijoitaan. Palveluntuottaja vastaa alihankkijan työstä kuin omastaan. Väylävirasto kohdentaa valvontaan koko palvelun-tuottajaketjuun.

4 Liitteet

-

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Asian on esitellyt Ari-Pekka Manninen ja ratkaissut Mirja Noukka.

Liitteet

-

Jakelu

-

Julkaisu

11 (11)

5.5.2026

VÄYLÄ/4771/00.01.00/2020

Tiedoksi

-

Väylävirasto
Trafikledsverket

TIENPIDON TEHTÄVIEN VARMISTAMINEN / OMAVALVONTAOHJELMA

Tämä asiakirja on allekirjoitettu Väyläviraston sähköisen allekirjoituksen palvelussa. Voit varmistaa Adobe Acrobatilla sähköisen allekirjoituksen eheyden.

Allekirjoitukset

Allekirjoittaja **Manninen Ari-Pekka**
Allekirjoitusaika 06.05.2026 12:19

Allekirjoittaja **Noukka Mirja**
Allekirjoitusaika 06.05.2026 12:21

Allekirjoitetut asiakirjat

Asiakirja Tienpidon_tehtävien_varmistaminen_omavalvontaohjelma.pdf
(833f35ab917a234300336e62629415286c383be2994a6dad8441c9719ec60540)